

บันทึก

เรื่อง ดอกเบี้ยค่าหุ้นของบริษัทจังหวัด

เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ ๒๕๑๒/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๘ แจ้งว่า สำนักงานกลางบริษัทจังหวัดซึ่งเป็นองค์การในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ และควบคุมบริษัทจังหวัดต่างๆ ได้หารือข้อข้องใจเรื่องการจ่ายเงินดอกเบี้ยค่าหุ้นตามข้อบังคับของบริษัทจังหวัดบางบริษัท ว่าจะเป็นการผิดกฎหมายข้อใดหรือไม่ เพราะดอกเบี้ยนี้กำหนดไว้ให้จ่ายในอัตราร้อยละ ๕ แห่งจำนวนเงินค่าหุ้นที่ส่งใช้แล้วทุกปี เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากเงินปันผล ดังนั้นบริษัทจะต้องจ่ายดอกเบี้ยค่าหุ้นนี้ให้แก่ผู้ถือหุ้นทุกปีไม่ว่าในกรณีบริษัทจะได้กำไรหรือขาดทุนก็ตาม กระทรวงพาณิชย์จึงได้ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยว่า การจ่ายเงินดอกเบี้ยค่าหุ้นของบริษัทจังหวัดตามข้อบังคับดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น จะเป็นการผิดกฎหมายข้อใดหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๓) ได้พิจารณาเรื่องนี้แล้ว ข้อบังคับข้อ ๕๔ ของบริษัทดังกล่าวมีว่า "ผู้ถือหุ้นจะได้รับดอกเบี้ยจากบริษัทในอัตราร้อยละ ๕ แห่งจำนวนเงินค่าหุ้นที่ส่งใช้ทุกปี ดอกเบี้ยนี้ไม่เกี่ยวกับเงินปันผล" กล่าวคือจะมีการจ่ายทั้งดอกเบี้ยและเงินปันผล แม้ปีใดบริษัทไม่มีกำไรก็ยังต้องจ่ายดอกเบี้ยเช่นเดียวกัน

คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า อันการจัดตั้งบริษัทก็เพื่อที่จะเอาเงินจากผู้ถือหุ้น และจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นนั้นในเมื่อบริษัทได้กำไร ทั้งนี้เป็นนโยบายของบริษัทและผู้ถือหุ้นทราบเป็นอย่างดีในขณะที่เขาหุ้นว่าเป็นการเสี่ยงภัย เพราะบริษัทอาจขาดทุน และเขาจะไม่ได้รับเงินปันผลเสียเลยก็ได้ ข้าจะต้องขาดทุนในเงินที่ลงทุนไปด้วยก็ได้ ยิ่งดอกเบี้ยด้วยแล้วเขาไม่มีทางจะได้เลย เพราะในการเป็นผู้ถือหุ้นนั้น มีทางจะได้แต่เงินปันผลเท่านั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๒ และ ๑๐๙๖)

ผู้ที่ได้รับดอกเบี้ยนั้น ตามธรรมดาได้แก่ผู้ที่บริษัทกู้เงินมาซึ่งอาจจะเป็นโดยวิธีกู้ธรรมดาหรือออกหุ้นกู้ ดอกเบี้ยนี้เป็นหนี้ซึ่งบริษัทจะต้องชำระไม่ว่าจะได้กำไรหรือไม่ก็ตาม ซึ่งผิดกับเงินปันผลอันจะจ่ายให้ในเมื่อบริษัทมีกำไรเท่านั้น บุคคลคนหนึ่งจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นทุนเพื่อจัดการในกิจการของบริษัท หรือให้เงินนั้นแก่บริษัทกู้ยืมไปอย่างใดอย่างหนึ่งทีละอย่าง จะใช้เงินจำนวนเดียวเพื่อประโยชน์ทั้งสองทางในเวลาเดียวกันไม่ได้

เมื่อสภาพของการถือหุ้นในบริษัทเป็นดังกล่าวแล้วประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง แม้การจ่ายเงินปันผลซึ่งเป็นรายได้ที่กฎหมายรับรองว่าผู้ถือหุ้นจะได้รับ ก็ยังมีการจ่ายไม่ได้ในเมื่อบริษัทขาดทุน (ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา ๑๒๐๑ วรรค ๓) ทั้งก่อนจ่ายบริษัทยัง

จะต้องชักไว้เป็นทุนสำรองเสียก่อน จะจ่ายกำไรเป็นเงินปันผลทั้งหมดเสมอไปหาได้ไหม (ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา ๑๒๐๒) และเงินปันผลนั้นแม้จะค้างจ่าย ผู้ถือหุ้นก็ไม่อาจคิดเอาดอกเบี้ยแก่บริษัท (ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา ๑๒๐๕) ข้อบังคับข้อ ๕๔ ของบริษัทข้างต้นที่ทำให้มีการจ่ายดอกเบี้ย แม้บริษัทจะขาดทุน จึงขัดกับตัวบทกฎหมายเหล่านั้น ถือได้ว่าเป็นการต้องห้ามขัดแจ้งโดยกฎหมายและเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๑๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง แม้นายทะเบียนจะได้รับจดทะเบียนข้อบังคับนี้ไว้ การจดทะเบียนไม่ทำให้ข้อบังคับข้อ ๕๔ มีผลสมบูรณ์ขึ้นตามกฎหมายแต่อย่างใด ส่วนบันทึกของเจ้าพนักงานสำนักงานกลางบริษัทจังหวัดที่อ้างว่า การจ่ายดอกเบี้ยเช่นว่านี้ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๕๖ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า การจ่ายดอกเบี้ยตามข้อบังคับข้อ ๕๔ นี้จะเป็นผิดกฎหมายลักษณะอาญาหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่ทำให้การตีความกฎหมายแพ่งดังกล่าวแล้วเปลี่ยนแปลงไปได้

(ลงชื่อ) หยุต แสงอุทัย

(นายหยุต แสงอุทัย)

ผู้รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา

ธันวาคม ๒๕๔๘